УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 16. 03. 2014.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

26. 02. 2014, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду Одлуком Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности докторанда **Ане Тешић** да пријави тему докторске дисертације под насловом: **"Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда".**

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Гордана Терић, ред. проф., Италијански језик, 21. 05. 2006, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. др Александар Лома, ред. проф., Грчки језик, 2001, Филозофски факултет Универзитета у Београду
3. др Вања Станишић, ван. проф., Албански језик, 2008, Филолошки факултет Универзитета у Београду

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Ана Тешић рођена је 25. новембра 1984. године у Београду. Дипломирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2008. године, на Групи за италијански језик и књижевност, с просечном оценом 9,00. Уписала је докторске студије школске 2009/2010. године на истом факултету, смер Језик, књижевност, култура, а испите је положила с просечном оценом 9,50. Од 1. фебруара 2011. године запослена је као истраживач-приправник, а од 2. фебруара 2014. године као истраживач-сарадник на пројекту „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*“. Поред основног пројекта, Ана Тешић је од 2012. ангажована и на међународном билатералном српско-словеначком пројекту „Дијалекатска лексика српског и словеначког језика – компаративни аспект“ / „Narečna leksika srbskega in slovenskega jezika – komparativni aspekt“. У оквиру тог пројекта имала је досад два студијска боравка у Љубљани (Словенија), 5–16. новембра 2012. и 3–10. новембра 2013. године. Такође је остварила студијски боравак у Јени (Немачка) у трајању од 6 дана, 8–13. маја 2011, на основу међуакадемијске сарадње САНУ и Саксонске академије наука и уметности (Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig).

Ана Тешић је сарађивала и на другим активностима Етимолошког одсека Института за српски језик САНУ: на припреми јубиларног зборника радова поводом тридесетогодишњице Одсека

(технички послови и коректура) и на реализацији изложбе „Призрен – живот у речима“ одржане 14–30. октобра 2013. у Галерији науке и технике САНУ. Досад је учествовала на три научна скупа у земљи и једном у иностранству:

- на Четвртом научном скупу младих филолога Србије, 17. марта 2012. године у Крагујевцу, са рефератом „Анализа назива митолошких бића романског порекла у говорима Јадранског приморја“;
- на Првом међународном интердисциплинарном скупу младих научника друштвених и хуманистичких наука „Контексти“, 1. децембра 2012. године у Новом Саду, са рефератом „Кухињска и кулинарска терминологија романског порекла у говору Спича“;
- на Петом научном скупу младих филолога Србије, 30. марта 2013. године у Крагујевцу, са рефератом „Називи романског порекла за одећу, обућу и накит у говору Спича“;
- на Трећој конференцији младих слависта (3rd Conference for Young Slavists), 25–26. априла 2013. године у Будимпешти (Мађарска), са рефератом „Називи романског порекла за атмосферске појаве у говорима Црне Горе“.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. Тешић, А.: Анализа назива митолошких бића романског порекла у говорима Јадранског приморја, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Година IV / књига 1, Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног 17. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, (ур.) М. Анђелковић, Крагујевац 2013, 91–101. ISBN 978-86-85991-50-9; УДК 811.163373.6:398.41; 811.163.4282(497.5); 811.163.4282(497.16)
2. Тешић, А.: Кухињска и кулинарска терминологија романског порекла у говору Спича, Први међународни интердисциплинарни скуп младих научника друштвених и хуманистичких наука „Контексти“, Нови Сад (прихваћен за штампу).
3. Тешић, А.: Називи романског порекла за одећу, обућу и накит у говору Спича, V научни скуп младих филолога Србије, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Крагујевац (прихваћен за штампу).

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидат испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА
НАПОМЕНА:

За ментора је предложен/а др **Гордана Терић**, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, Катедра за италијански језик и књижевност.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. ISTORIJA ITALIJANSKOG JEZIKA. Prvo izdanje. – Beograd, Filološki fakultet, 1995, str. 345. Drugo izdanje. – Beograd, Filološki fakultet, 200l, str 345; Treće izdanje. – Beograd, Filološki fakultet, 2008, str 345.

2. HRESTOMATIJA STAROITALIJANSKIH TEKSTOVA (XIII-XVI VEK). Sa uvodom, tumačenjem i rečnikom. – Beograd, Filološki fakultet, 2004, str. 159; Drugo izdanje. – Beograd, Filološki fakultet,

2010, str. 159.

3. SINTAKSA ITALIJANSKOG JEZIKA. – Beograd, Filološki fakultet, 2005, str. 256.; Drugo izdanje. – Beograd, Filološki fakultet, 2010, str. 256.

4. STRUKTURE I VREDNOSTI POSESIVA U ITALIJANSKOM JEZIKU. – Beograd, Filološki fakultet, l99l, str. 404 (Monografije, knj. LXVIII).

5. STRUTTURE E VALORI DEL POSSESSIVO IN ITALIANO. – Belgrado, Facoltà di Lettere, l992, p. 315 (Monografie, vol. LXIX).

6. *Valori testuali del possessivo nella tradizione letteraria italiana.* LA LOTTA CON PROTEO. METAMORFOSI DEL TESTO E TESTUALITÀ DELLA CRITICA. Vol. 1. Atti del XVI Congresso AISLLI, Los Angeles, University of California (UCLA), 6-9 ottobre 1997. - Fiesole, Edizioni Cadmo, 2000, str. 365-375.

7. *Апелативи и хонорифици у италијанском језику*. Анали Филолошког факултета, 20, Београд, Филолошки факултет, 2000, str. 453-67.

8. *Proprietà lessicali e valenze del possessivo nell'italiano contemporaneo e antico.* SEMANTICA E LESSICOLOGIA STORICHE. Atti del XXXII Congresso Internazionale di Studi della Società di Linguistica Italiana (SLI), Budapest, 29-31 ottobre 1998. - Roma, Bulzoni, 2001, str. 315-26.

9. *Per un nuovo approccio all'analisi della categoria della possessività.* Atti del II Convegno AISLLI degli italianisti dell'Europa centrale e orientale (Cracovia, Università Jagiellonica, 11-13 aprile 1996). - Kraków, Uniwersytet Jagiellonski, 1997, str. 211-20. [ISBN 83-7052-424-9].

10. *I valori e le valenze del verbo* avere. LINGUA E LETETRATURA ITALIANA, DENTRO E FUORI LA PENISOLA. Atti del III Convegno degli italianisti europei, Cracovia, 11-13 ottobre 2001. - - Kraków, Uniwersytet Jagiellonski, 2003, str. 505-20. [ISBN 83-233-1645-7].

11. *Recenti anglicismi nella stampa italiana*, u: IDENTITÀ E DIVERSITÀ NELLA LINGUA E LETTERATURA. Il XVIII Congresso AISLLI. Cinquantenario dell'AISLLI (Lovanio – Louvain –la- Neuve – Anversa – Bruxelles, l6-19 luglio 2003), Franco Cesati Editore, Firenze, 2007, pp. 301-15 [ISBN 978-88-7667-339-9].

12. *Деиктичко-анафорски односи српских и италијанских показних заменица*. / Гордана Терић // 39. Међународни научни састанак слависта у Вукове дане, МСЦ, Београд, 9.-12. IX 2009, Језик и култура, 39/1, МСЦ, Београд, 2010, str. 113-27.

13. *Relazioni deittiche e anaforiche dei dimostrativi italiani e serbi.* / Gordana Terić // Italica belgradensia. Numero speciale. Studi in onore di Ivan Klajn, Beograd, Filološki fakultet, 2010 (Beograd : Čigoja štampa). - str. 48-64.

14. *Analisi comparata di alcuni fraseologismi in italiano e nelle lingue romanze*. Italica belgradensia. Atti del Convegno Internazionale *Oltre i confini: aspetti transregionali interculturali dell'italiano.* Belgrado, 25-26 maggio 2012. Vol. I - Beograd, Filološki fakultet, 2013, pp. 213-226.

Комисија сматра да др Гордана Терић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област Наука о језику, ужа област упоредна лингвистика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. формулације назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе "Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда" прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. опис предмета (проблема) истраживања

Опис теме: Предмет научног истраживања предложене докторске дисертације јесте утицај романских говора и дијалеката на лексику народних говора Старе Црне Горе и Брда. Вишевековна цивилизацијска и културна прожимања словенског и романског становништва на Јадранском приморју оставила су свој траг у обиљу романизама који су и данас у употреби у приморским и континенталним говорима Црне Горе. Под термином *романизам* у овом истраживању подразумевају се речи које су из неког од романских језика или дијалеката ушле директно у неромански језик. Старији слој позајмљеница романског порекла чине далматороманског лексички остаци, док у новији слој спадају позајмљенице из различитих дијалеката италијанског језика (венецијанског, тршћанског, дијалеката Јужне Италије) и позајмљенице из италијанског књижевног и других романских језика (француског, румунског). При одређивању старине, треба узети у обзир неколико критеријума, попут степена адаптације речи у српско-хрватском, семантичке осамостаљености у односу на романски предложак и творбене продуктивности. При одређивању испитиваног ареала у обзир су била узета четири чиниоца. Први чинилац је процена о степену присуства романизама у говорима датог ареала, што подразумева постојање одређеног броја лексема романског порекла у народним говорима Старе Црне Горе и Брда, довољног за формирање репрезентативног корпуса. Други чинилац је припадност ових говора истом макродијалекту: у склопу српске дијалекатске територије народни говори Старе Црне Горе и Брда у целини припадају зетско-сјеничком дијалекту. Трећи чинилац је географски положај испитиваног ареала, који обухвата област приморског залеђа. Ван оквира предложеног истраживања остали би приморски говори зетско-сјеничког дијалекта, чији је контакт са романским даваоцима био непосреднији, као и говори истог дијалекта смештени даље од мора, северно од горњег Полимља и изван територије данашње Црне Горе. Четврти чинилац је претходна изученост проблематике. До сада су монографски обрађивани они говори који се налазе на првом удару романских језика и дијалеката, лоцирани на обали Црногорског приморја, што има за последицу да су они знатно боље изучени у односу на говоре залеђа. У оквиру истраживања континенталних говора постоје осврти на романизме присутне у њима (Стијовић II, Ћупић, Шоћ), али ова истраживања нису

спроведена систематски као што је то случај са романизмима у Боки Которској, Будви и Паштровићима (Lipovac-Radulović I, Lipovac-Radulović II, Musić). Због посебне позиције и степена обрађености, романизми из говора Приморја неће бити предмет овог истраживања, али ће бити коришћени као референтни корпус.

Грађа за формирање корпуса биће узета из дијалекатских речника у којима је заступљен лексички материјал са наведених ареала и обухватиће све позајмљенице романског порекла. Изван предмета овог истраживања остаће латинизми, који чине засебну категорију у односу на романизме, мада су генетски сродни. Такође, у корпус неће бити уврштени интернационализми и стручни термини.

Комисија закључује да предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем има своје место у областима дисертације.

3. **Библиографија прелиминарних истраживања**

Кандидат је приложио прелиминарну библиографију. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање:

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Башановић-Чечовић — Ј. Башановић-Чечовић: *Рјечник говора Зете*, Подгорица 2010.

Бјелетић 2007 — М. Бјелетић: Етимолошка истраживања српског језика и израда Етимолошког речника српског језика, *Шездесет година Института за српски језик САНУ*. Зборник радова I, Београд, 151–170.

Бјелетић/Влајић-Поповић/Лома 1997 — М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома: Нивои етимолошке анализе и сегментација одреднице у Етимолошком речнику српскохрватског језика, ЗбМСФЛ 40/1, 9–19.

Бојанић/Тривунац — М. Бојанић, Р. Тривунац: *Рјечник дубровачког говора*, СДЗб 49/2002.

Боричић — В. Боричић Тиврански: *Рјечник васојевићког говора*, Београд 2002.

Влајић-Поповић 2009 — Ј. Влајић-Поповић: Грецизми у српском језику (осврт на досадашња и поглед на будућа истраживања), ЈФ 65, 377–405.

Влајић-Поповић 2011 — Ј. Влајић-Поповић: Српска етимологија између дијахроније и дијалектологије, *Граматика и лексика у словенским језицима*. Зборник радова са међународног симпозијума, Нови Сад – Београд, 323–336.

Влајић-Поповић/Петровић 2004 — Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић: Неки методолошки проблеми у изради прве свеске Етимолошког речника српског језика, *Живот и дело Павла Ивића*, Суботица – Нови Сад – Београд , 141–148.

Вујичић — М. Вујичић: *Рјечник говора Прошћења (код Мојковца)*, Подгорица 1995. (Посебна издања ЦАНУ књ. 29, Одјељење умјетности књ. 6).

Вук ЦГ — Вук Стефановић Караџић: *О Црној Гори; Разни списи* [Приредио Голуб Добрашиновић], Београд 1972.

Вукмановић-Мојсиловић 1994 — Б. Вукмановић-Мојсиловић: О неким семантичким променама у романизмима црногорског залеђа, ЗбМСФЛ 37, 157–166.

Вуковић — Ј. Вуковић: Акценат Пиве и Дробњака, СДЗб 10/1940, 185–417.

Вучковић 2009 — М. Вучковић: Савремена дијалектолошка истраживања у српској лингвистици и проблематика језика у контакту, ЈФ 65, 405–423.

Гаговић — С. Гаговић: Из лексике Пиве (село Безује), СДЗб 51/2004, 1–312.

Драгићевић 2007 — Р. Драгићевић: *Лексикологија српског језика*, Београд.

Драшковић 1977 — В. Драшковић: О значењу неких романизама у Црној Гори, НССВД 6/1, 317–330.

Дучић 1874 — Н. Дучић: Црна Гора, *Гласник Српског ученог друштва*, Београд, 40, 1–120.

Ђоковић — Љ. Ђоковић: *Рјечник никшићког краја*, Подгорица 2010. (Посебна издања ЦАНУ књ. 68, Одјељење умјетности књ. 17).

Ердељановић 1911 — Ј. Ердељановић: *Постанак племена Пипера. Етнолошка расправа*, СЕЗб 17, 241–528.

Ердељановић 1926 — Ј. Ердељановић: *Стара Црна Гора. Етничка прошлост и формирање црногорских племена*, СЕЗб 39.

ЕРСЈ — *Етимолошки речник српског језика*, Београд 2003–.

ЗбМСФЛ — *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, Нови Сад.

Ивић М. 1996 — М. Ивић: Општи поглед на проблем туђица, ЛП, 11–16.

Ивић 1984 — П. Ивић: Осврт на лингвистичке методе досадашњих испитивања црногорских говора, ЦГ, 31–48.

Ивић 2001[2] — П. Ивић: *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод у штокавско наречје* [Приредио Драгољуб Петровић], Сремски Карловци – Нови Сад.

Ивић 2009 — П. Ивић: *Српски дијалекти и њихова класификација* [Приредио Слободан Реметић], Сремски Карловци – Нови Сад.

Јовановић 2008 — М. Јовановић: Начини адаптирања позајмљеница и сродне појаве у говору Паштровића, *Седми лингвистички скуп „Бошковићеви дани“*. Радови са научног скупа „Лексикографија и лексикологија“, одржаног у Подгорици 23. и 24. маја 2008. године, у организацији Одјељења умјетности ЦАНУ, Подгорица, 209–232.

ЈФ — *Јужнословенски филолог*, Београд.

Клајн 1967 — И. Клајн: Страна реч – шта је то?, ЗбМСФЛ 10, 7–24.

Клајн 1998 — И. Клајн: Врсте романизама у савременом српскохрватском језику и путеви њиховог доласка, ЗбМСФЛ 41/1, 69–89.

Лома 2009 — А. Лома: *Киљан* „пободен камен“ – далматороманског остатак на тлу Црне Горе?, ЈФ 65, 89–

99.

Лома 2010 — А. Лома: Етимологија и дијалектологија у дијахроној перспективи. Из искустава рада на Етимолошком речнику српског језика, *Теорија дијахронијске лингвистике и проучавање словенских језика* (Српска академија наука и уметности, Одељење језика и књижевности: Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија ; 4), Београд, 89–101.

ЛП — *О лексичким позајмљеницама*. Зборник радова са скупа „Стране речи у српском језику са освртом на исти проблем у језицима националних мањина“, Суботица – Београд 1996.

Мусић 1977 — С. Мусић: Романизми у говорима наше јужне јадранске обале и њеног залеђа, НССВД 6/1, 331–340.

НЈ — *Наш језик*, Београд.

НССВД — *Научни састанак слависта у Вукове дане*, Београд.

ОС — *Огледна свеска*, Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, Београд 1998.

Петровић 1997 — С. Петровић: Турцизми у Етимолошком речнику српскохрватског језика, ЗбМСФЛ 40/1, 117–124.

Петровић 2000 — С. Петровић: Дијалекти у контакту – порекло и фонетски лик шест турцизама из јужне Србије, ЈФ 56/3–4, 803–812.

Пешикан — М. Пешикан: *Староцрногорски средњокатунски и љешански говори*, СДЗб 15/1965.

Поповић/Петровић — М. Поповић, Д. Петровић: О говору Спича: Грађа, СДЗб 56/2009,

1–275.

Ристић — Д. Ристић: *Рјечник говора околине Мојковца*, Подгорица 2010.

СДЗб — *Српски дијалектолошки зборник*, Београд.

СЕЗб — *Српски етнографски зборник*, Београд.

Сикимић 1994 — Б. Сикимић: Слојеви румунских позајмљеница у југоисточној Србији, *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*, Ниш – Београд, 457–468.

Станић — М. Станић: *Ускочки рјечник* 1–2, Београд 1990–1991.

Стијовић I — Р. Стијовић: Из лексике Васојевића, СДЗб 36/1990, 121–380.

Стијовић II — Р. Стијовић: Романизми у говору Васојевића, ЛП, 277–297.

Стијовић 2007 — Р. Стијовић: Говор Горњих Васојевића, СДЗб 54, 1–323.

Ћупић — Д. Ћупић: *Говор Бјелопавлића*, СДЗб 23/1977.

Ћупић 1984 — Д. Ћупић: Библиографија говора Црне Горе, ЦГ, 97–128.

Ћупићи — Д. Ћупић, Ж. Ћупић: *Речник говора Загарача*, СДЗб 44/1997.

ЦГ — *Црногорски говори. Резултати досадашњих испитивања и даљи рад на њиховом проучавању*. Радови са научног скупа, Титоград, 12. и 13. мај 1983., Титоград 1984.

Шоћ — Б. Л. Шоћ: *Романизми и грецизми у црногорском језику. Континенталнио дио Црне Горе*, Цетиње 2002.

***

Bloch/Wartburg — O. Bloch, W. von Wartburg: *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris 1950[2].

Boček 2009 — V. Boček: Hláskove substituce v nejstarších romanismech ve slovanských jazycích, *Studia etymologica Brunensia* 6, Praha, 59–66.

Boček 2010 — V. Boček: *Studie k nejstarším romanismům ve slovanských jazycích*, Praha.

Boerio — G. Boerio: *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia 1856[2].

Bourciez 1992[5] — É. Bourciez: *Éléments de linguistique romane*, Paris.

Cioranescu — A. Cioranescu: *Diccionario etimológico rumano*, Tenerife 1966.

Cossutta 2012 — R. Cossutta: *Romanizmi v poljedelskem in vinogradiškem izrazju Slovenske Istre*, Koper.

Crljenko 1993 — B. Crljenko: Starost hrvatsko-romanskih jezičnih dodira na tlu Istre, *Društvena istraživanja* 2/4–5(6–7), Zagreb, 707–721.

ČR — *Čakavska rič*, Split.

DEI — C. Battisti, G. Alessio: *Dizionario etimologico italiano* I–V, Firenze 1950–1957.

DELI — M. Cortelazzo, P. Zolli: *Dizionario etimologico della lingua italiana* 1–5, Bologna 1979–1988.

Drašković 1994 — V. Drašković: *Uporedna gramatika romanskih jezika. Fonetski razvoj, morfologija, tekstovi*, Sremski Karlovci – Novi Sad.

Gačić 2008 — J. Gačić: Riječi latinskog i romanskog podrijetla u gastronomskoj terminologiji Dalmacije, *Filologija* 49, Zagreb, 51–63.

Gamillscheg — E. Gamillscheg: *Etymologisches Wörterbuch der französischen Sprache*, Heidelberg 1928.

Gerersdorfer 1985 — V. Gerersdorfer: Tipovi romanizama u Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika Petra Skoka, *Zbornik u čast Petru Skoku o stotoj obljetnici rođenja (1881–1956)*, Zagreb, 167–174.

Hadžić — I. Hadžić: *Rožajski rječnik. Građa za diferencijalni rječnik narodnog govora rožajskog kraja*, Rožaje 2003.

JE — V. Vinja: *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku* 1–3, Zagreb 1998–2004.

Jernej 1956 — J. Jernej: Sugli italianismi penetrati nel serbo-croato negli ultimi cento anni, SRAZ 1, 54–82.

Jokić — B. Jokić: *Rječnik veličkoga govora*, Podgorica 2012.

Kašić — Z. Kašić: Govor Konavala, СДЗб 41/1995, 241–396.

LEI — M. Pfister: *Lessico etimologico italiano*, Wiesbaden 1979–.

Lipovac-Radulović I — V. Lipovac-Radulović: *Romanizmi u Crnoj Gori, jugoistočni dio Boke Kotorske*, Cetinje – Titograd 1981.

Lipovac-Radulović II — V. Lipovac-Radulović: *Romanizmi u Crnoj Gori. Budva i Paštrovići*, Novi Sad 1997.

Miočić 2011 — K. Miočić: Romanizmi u govoru Baških Oštarija, *Jezikoslovlje* 12.1, Zagreb,

51–74.

Miočić 2012 — K. Miočić: Romanski elementi u nazivlju predmeta vezanih za tekstil, odjeću i obuću u govoru ražanačkog kraja, ČR 40/1–2, 47–70.

Muljačić 1996 — Ž. Muljačić: Za relativistički pristup u proučavanju geneze i povijesti romanskih jezika, *Suvremena lingvistika* 41–42/1–2, Zagreb, 465–481.

Muljačić 1997–1998 — Ž. Muljačić: Tri težišta u proučavanju jezičnih elemenata "stranog" porijekla, RIHJJ 23–24, 265–280.

Musić — S. Musić: *Romanizmi u severno-zapadnoj Boki Kotorskoj*, Beograd 1972.

Musić 1984 — S. Musić: Romanske posuđenice u govorima Crne Gore, ЦГ, 189–196.

Otašević — D. Otašević: *Njeguški rječnik*, Podgorica 2012.

Pavlović 1956 — M. Pavlović: L'elemento romanzo e non romanzo nella posposizione dell'articolo nelle lingue balcaniche, SRAZ 1, 51–53.

Pižurica 1984 — M. Pižurica: Tragovi međujezičkih dodira u govorima Crne Gore, ЦГ, 83–96.

Pliško 2009 — L. Pliško: Romanizmi u leksemima za dom i posjed u jugozapadnome istarskome ili štakavsko-čakavskome dijalektu, ČR 37/1–2, 147–159.

RIHJJ — *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Zagreb.

Reković — I. Reković: *Rječnik plavsko-gusinjskog govora*, Podgorica 2013.

REW — W. Meyer-Lübke: *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1972[5].

RJA — *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I–XXIII, Zagreb 1880–1976.

Rocchi 1990 — L. Rocchi: *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*, Udine.

Skok — P. Skok: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I–IV, Zagreb 1970–1974.

Skok 1933 — P. Skok: *Od koga naučiše jadranski Jugoslaveni pomorstvo i ribarstvo?*, Split.

Skubic 1990 — M. Skubic: *Uvod u romansku lingvistiku*, Novi Sad.

Skubic 1997 — M. Skubic: *Romanske jezikovne prvine na zahodni slovenski jezikovni meji*, Ljubljana.

Skubic 2006 — M. Skubic: *Slovenske jezikovne prvine v obsoški furlanščini*, Ljubljana.

Spicijarić 2009 — N. Spicijarić: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, *Fluminensia* 21/1, Rijeka, 7–24.

SRAZ — *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, Zagreb.

Šega 2006 — A. Šega: *Starejši latinizmi in romanizmi v slovenščini* (Nepublikovana doktorska disertacija), Ljubljana.

Šega 2012 — A. Šega: Razmišljanja ob starejših romanizmih v slovenščini in drugih južnoslovanskih jezikih (1. del), *Jezikoslovni zapiski* 18/1, Ljubljana, 27–45.

Tamaro 2009 — S. Tamaro: O bližoj i krajnjoj etimologiji romanizama iz semantičkog polja namještaja u govoru Boljuna, ČR 37/1–2, 105–122.

Tamaro 2010 — S. Tamaro: Etimološki prilog proučavanju mletačkih posuđenica u sjevernočakavskom govoru Boljuna, RIHJJ 36/2, 329–344.

Tekavčić 1970 — P. Tekavčić: *Uvod u vulgarni latinitet*, Zagreb.

Terić 2001[2] — G. Terić: *Istorija italijanskog jezika*, Beograd.

Tiktin — H. Tiktin: *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Wiesbaden 1986–1989.

Vinja 1957 — V. Vinja: Alcuni tipi di incroci linguistici neolatino-slavi, SRAZ 2/3, 31–44.

Vinja 1970–1971 — V. Vinja: Le lat. *BABA et ses continuateurs dans l'ichtyonymie croate. Illustration d'un compromis sémantique, SRAZ 29–32, 93–98.

Vinja 1974 — V. Vinja: Romanica et Dalmatica dans le premier dictionnaire étymologique croate ou serbe. Remarques en marge de IIe et IIIe volumes de l'ERHSJ de Petar Skok, SRAZ 37, 149–185.

Vinja 1975 — V. Vinja: De l'importance de la connaissance du référent dans la recherche étymologique: les dénominations de l'*Orthagoriscus mola*, SRAZ 39, 7–26.

Vujičić 1984 — D. Vujičić: Opšti pogled na rezultate dosadašnjih ispitivanja crnogorskih govora, ЦГ, 15-30.

4. **Циљеви истраживања**

Предложена докторска дисертација има пет циљева. Примарни циљ истраживања јесте презентовање анализираног корпуса у форми дијалекатског етимолошког речника. То укључује неколико корака: 1. идентификацију свих речи могућег романског порекла и одређивање адекватног романског предлошка; 2. навођење паралела из других говора континенталне Црне Горе, као и из говора Јадранског приморја; 3. указивање на порекло романског предлошка протумачено у релевантној етимолошкој литератури.

Други циљ истраживања јесте приказивање хронолошке стратификације анализираног материјала. Под тиме се подразумева утврђивање ком слоју романизама

припадају испитиване лексеме – старијем или новијем.

Трећи циљ истраживања јесте анализа фонетских, морфолошких и лексичких особина романизама из народних говора Старе Црне Горе и Брда, да би се објасниле промене до којих је дошло у овим позајмљеницама, али и показао степен њихове адаптације (фонетске и морфолошке).

Четврти циљ истраживања јесте стварање методолошког оквира који ће, уз одређене модификације, моћи да се примени на етимолошку обраду романизама из суседних говора Црне Горе и шире.

Коначно, пети циљ је да романизми обрађени у предложеној докторској дисертацији, уз одговарајуће измене и допуне, уђу као одреднице у *Етимолошки речник српског језика* (ЕРСЈ), с обзиром на то да ће овај рад бити писан у оквиру пројекта израде ЕРСЈ.

5. Хипотезе

У предложеном истраживању полази се од две претпоставке: најпре, алоглотску лексику романског порекла из народних говора Старе Црне Горе и Брда чине, у високом проценту, венецијанизми, тј. позајмљенице из колонијалног венецијанског (*venezian de là de mar*) и италијанизми. Постојање већег броја венецијанизама и италијанизама резултат је интензивних, пре свега трговачких, контаката између становништва континенталне и приморске Црне Горе, у чијем су говору управо ове позајмљенице романског порекла најзаступљеније. Очекује се и присуство одређеног броја далматороманских лексичких остатака, као и позајмљеница из других романских језика, нпр. румунског и француског. Затим, романизми забележени у народним говорима Старе Црне Горе и Брда показују фонетске, морфолошке и лексичке особине сличне онима које су присутне код романизама на Приморју. Претпоставља се да ће бити одређених одступања од ове хипотезе, имајући у виду међудијалекатске контакте који су врло живи на овом подручју, као и утицаје појединачних дијалеката на алоглотску лексику. Одступања се могу очекивати, пре свега, на нивоу семантике и фонетике. Под семантичким одступањима подразумева се развијање нових значења анализираних романизама у различитим народним говорима, што се може видети на примеру лексеме *роба*. Од њеног примарног значења, тј. примарне семантичке реализације „тканина“ развиле су се, путем механизма метонимије који доводи до појаве полисемије, нове семантичке реализације – „одећа“, „народна ношња“. У грађи се могу јавити различите фонетске варијанте романизама, на пример *демижана* Васојевићи (Боричић), *демиџана* Стара ЦГ (Пешикан), *димиџа̀на* Васојевићи (Боричић; Стијовић II). Присутне су и фонетске промене које су плод дијалекатског утицајаа, *уп.* прелаз *ф* > *в* на који су највероватније утицали источнохерцеговачки говори у којима се глас *ф* не изговара (нпр. *вацулет* „марама; марамица“ Стара ЦГ (Пешикан) < ит. *fazzoletto* „id.“).

6. Очекивани резултати

Дисертација ће настојати да презентује анализирани корпус у форми дијалекатског етимолошког речника. Одредница ће се састојати из пет делова. На почетку ће стајати наслов одреднице, а затим дијалекатске потврде из народних говора Старе Црне Горе и Брда, као и податак о првом забележеном помену речи у писаним изворима (уколико га има). Потврде ће се низати географским редом, идући са југа уз обалу ка северу и потом ка истоку, односно у правцу од Мрковића ка Васојевићима. У другом делу одреднице биће изнет суд о пореклу датог романизма, односно биће дат романски предложак и извори. Суд о пореклу речи може бити позитиван (нпр. венецијанског порекла, далматороманског лексички остатак), делиберативан (нпр. могуће италијанско порекло) и негативан (нпр. нејасно). Трећи део ће укратко донети коментар о пореклу романског предлошка. Неће се залазити у његово дубље порекло, јер је оно, пре свега, предмет проучавања етимолошких речника различитих романских језика, што је у складу са приступом који су усвојили аутори ЕРСЈ. У четвртом делу одреднице биће наведене фонетске варијанте из других говора Црне Горе, као и из приморских говора Далмације и Истре, да би се указало на могуће фонетске промене до којих је дошло код ових позајмљеница и утврдило у којој су мери оне и данас у употреби у народним говорима залеђа и Приморја. У петом делу налазиће се додатни коментари о фонетском, морфолошком и семантичком аспекту ових позајмљеница и биће назначено уколико романизам није забележен у релевантним етимолошким изворима (Skok, JE).

Пример одреднице:

бруштулин *бруштулин* m. „лимена направа за пржење кафе“ Спич (Поповић/Петровић); такође *брштулин* „id.“ Загарач (Шоћ).

▲ Вероватно од сев.-ит. *brustolino* „id.“ (Skok 1: 221 s.v. *bruštulati*). Могући предложак и вен. *brustolin* „id.“ (Musić 138; Lipovac-Radulović I 41; Шоћ 61).

△ Ит. / вен. предложак од стит. *brustolare* „пећи, пржити“; значење „пржионик за кафу“ развило се искључиво у северноиталијанским говорима (DELI 171–172).

● Уп. и *броштулин* сз. Бока (Musić) / *броштулин* Сплит (Magner/Jutronić); *барштулин* Брач (Šimunovič). Домаћи синоним, *пржулин* Стара ЦГ (Пешикан), Васојевићи (Стијовић I), вероватно је плод укрштања домаћег глагола и романског суфикса.

7. План рада

Централни део рада чиниће речник романизама из народних говора Старе Црне Горе и Брда, а истраживање ће, поред њега, садржати уводно поглавље и завршна разматрања. У

уводном поглављу најпре ће бити прецизно објашњено значење и употреба термина *романизам*. Потом ће се поставити предмет и циљеви истраживања и дефинисати методолошки оквир. Након тога ће уследити преглед историјата и стања проучености романизама у српско-хрватском језику. У овом поглављу биће изнет и краћи преглед романско-словенских контаката на тлу Црне Горе. Такође, биће описана тренутна дијалекатска слика датог терена, са акцентом на језичким приликама на подручју Старе Црне Горе и Брда. На самом крају овог поглавља биће приказани извори лексичке грађе односно дијалекатски речници народних говора Старе Црне Горе и Брда. У последњих неколико година појавио се већи број диференцијалних речника који обрађују лексику ових говора, што чини драгоцену допуну досадашњој грађи и истовремено може значајно допринети предложеном истраживању доношењем нових потврда досад незабележених романизама са овог подручја.

Главни део рада чиниће речнички део. Одреднице ће бити уобличене према принципима усвојеним у ЕРСЈ, са одређеним неопходним допунама због чињенице да основу овог истраживања чини искључиво дијалекатска грађа, која захтева специфичан приступ. Дакле, при уобличавању одредница примениће се флексибилни лексемни уместо гнездовног принципа, који подразумева формирање одредница по појединачним речима, што олакшава сналажење при претраживању речника и доприноси већој прегледности. На тај начин биће формирана минимална етимолошка гнезда која ће се састојати од романизма и његових творбено и семантички прозирних деривата (најчешће глагола, именица и придева).

У завршним разматрањима докторанткиња намерава да обради хронолошку стратификацију корпуса, у оквиру које ће бити приказано ком слоју романизама припадају анализиране позајмљенице из народних говора Старе Црне Горе и Брда. Хронолошка стратификација представља један од кључних сегмената овог истраживања, јер пружа добар увид у раслојеност алоглотне лексике романског порекла у испитиваним говорима. У наредном одељку биће разматране фонетске, морфолошке и семантичке особине ових позајмљеница. Два основна типа фонетских промена утицала су на данашњи лик романизама који су присутни у народним говорима Црне Горе. То су, најпре, оне настале у процесу прелаза романске речи од латинске, општероманске до романске, пре њеног преузимања у српско-хрватске говоре, и потом, промене које су се јавиле као резултат дијалекатског утицаја или међудијалекатских контаката након што је реч постала део српско-хрватског језичког система. Морфолошко-дериватолошким променама биће приступљено са аспекта појаве хибридних твореница, тј. настанка изведеница или сложеница чији је један део словенског, а други романског порекла, нпр. *дуперан*, *фришак*. У последњем одељку, који ће бити посвећен лексичко-семантичким разматрањима, анализирани романизми биће распоређени у шире лексичко-семантичке групе. Остали предмети анализе биће развој специфичних значења, формирање полисемантичких структура и степен адаптације.

Последњи део рада састојаће се од општих закључака и резултата до којих се дошло након

етимолошке обраде романизама из народних говора Старе Црне Горе и Брда, као и смерница за наставак даљих истраживања.

8. Методе истраживања

У истраживању ће се применити етимолошки и контрастивни приступ, а комбиноваће се методе дијахроне анализе и синтезе референтног корпуса и корпусне лингвистике. Поступак подразумева следеће главне кораке:

1. ***Формирање корпуса*** - Природа и циљ истраживања налажу формирање специјализованог корпуса, значајних димензија и могућности.
2. ***Корпусна анализа података*** - Корпусна анализа подразумева етимолошку и контрастивну анализу прикупљеног лексичког материјала.
3. ***Упоређивање резултата и закључци*** – Пореде се добијени резултати и стварају посебне лексичко-семантичке групе анализираних романизама.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА: Ане Тешић

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је да је кандидаткиња **Ана Тешић** подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области Наука о језику, ужа област упоредна лингвистика.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **др Гордана Терић, ред. проф**, подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата **Ане Тешић** и предложене теме докторске дисертације **"Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда",** а да се за **ментора именује др Гордана Терић**, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Гордана Терић, ред. проф.

2. др Александар Лома ред. проф.

3. др Вања Станишић, ван проф.